

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק,

שירת המאה ה־20)	—	(12×2)	—	24 נקודות
פרק שני: סיפור קצר	—	(12×2)	—	24 נקודות
פרק שלישי: דרמה	—	(26×1)	—	26 נקודות
פרק רביעי: רומאן וספרי קריאה	—	(26×1)	—	26 נקודות
סה"כ	—			100 נקודות

כל הפרקים בבחינה הם חובה.

ענה על השאלות לפי ההוראות האלה:

מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השני (סיפור קצר) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השלישי (דרמה) ענה על שאלה אחת.

מן הפרק הרביעי (רומאן וספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) מילון לפי בחירת הנבחן.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה־20)

ענה על שתיים מן השאלות 1-18 (לכל שאלה — 12 נקודות; סך הכול — 24 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

ראה שמש / שלמה אבן־גבירול

ראה שמש לעת ערב אדמה / כאלו לבשה תולע למכסה,
תפשט פאתי צפון וימין / ורוח ים בארגמן תכסה,
וארץ – עזבה אותה ערמה / בצל הלילה תלין ותחסה,
והשחק אזי קדר, כאלו / בשק על מות יקותיאל מכסה.

על פי השיר, הסבר והדגם את הקשר בין הטבע ובין חיי האדם.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

לאטף דברי שירך / שלמה אבן־גבירול

לאטף דברי שירך, דבורה, / אשר קרית "שמע" מפיד יקרא,
מיחדת ומארכת ב"אחד" / ומתות בזכר רם וגורא,
אשר נתן דבש תחת לשונך / ושם לך להדף אויבך מרה.
הלא אם את בעיניך קטנה – / כבודה את ולך משפט בכורה.
חמודות טהרו אותך, ואינך / כשרץ עוף אבל צפור טהורה.

אילו כוחות המשורר מייחס לדבורה?

הסבר והדגם שני אמצעים אמנותיים התורמים לעיצוב כוחות אלה.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

כְּתוּבוֹת פְּסִים / משה אבן־עזרא

כְּתוּבוֹת פְּסִים / לְבַשׁ הַגֶּן / וּכְסוֹת רִקְמָה / מִיְּדֵי דָשָׁאוּ,
וּמַעֲלֵל תְּשֻׁבָּה / עֲטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵין / הִרְאָה פְּלֹאוּ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזֶמֶן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאָת בּוֹאוּ –
אֶךְ לְפָנֵיהֶם / שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מִלֶּךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוּ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עָלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְלָאוּ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוּ עָלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יֵשָׂא חֲטָאוּ!

בשיר זה המשורר מציג באופן מקורי נושא מוכר.

הסבר קביעה זו, ובסס את תשובתך על שתיים מן התמונות בשיר.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ / חיים נחמן ביאליק

הכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחֹת,
וְהִי חִיקֶךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קַן-תְּפִלוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.

וּבָעֵת רַחֲמִים, בֵּין-הַשְּׁמָשׁוֹת,
שָׁחִי וְאַגֵּל לָךְ סוּד יְסוּרֵי:
אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם נְעוּרִים –
הֵיכֵן נְעוּרֵי?

וְעוֹד רָז אֶחָד לָךְ אֶתְנִידָה:
נִפְשִׁי נִשְׂרָפָה בְּלֶהָבָה;
אוֹמְרִים, אֵהְיָה יֵשׁ בְּעוֹלָם –
מֵה-זֹאת אֶהְיָה?

הַכּוֹכָבִים רָמוּ אוֹתִי,
הָיָה חֵלוֹם – אֵךְ גַּם הוּא עָבָר;
עָתָה אֵין לִי כְלוֹם בְּעוֹלָם –
אֵין לִי דָבָר.

הכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחֹת,
וְהִי חִיקֶךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
קַן-תְּפִלוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.

בשיר זה המשורר מביע אכזבה וייאוש, אך גם משאלה שיש בה נחמה.

הסבר והדגם קביעה זו.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

צפרת / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כָּל-הָעוֹלָם טוֹבֵעַ בְּאוֹר וּבִשְׁמִיר,
אוֹצְרוֹת חַיִּים לֹא-שְׁעָרִים מְסָבִיב מִתְרַחֲשִׁים,
וּבְמִשְׁעָל הַנִּמְתָּח בֵּין יַעַר וְגִיר
שְׁנִינוּ הוֹלְכִים וּמִתְחַשִּׁים.

הו, מִי הַשְׁלִיג עָלֵינוּ – וּבִשְׁפַע כְּזָה,
חֵיל צִפּוֹרוֹת לְבָנוֹת?

בית 4 וְהִנֵּה נִקְלָעָה צִפּוֹרֶת כְּפָרַח בַּקֶּצֶה

שָׁעַר מִחֲלָפֶתֶף הַמִּסְוָה עַל-הַמִּחְזָרֶת,

וּכְמוֹ רִמּוֹה לִי: בְּחוּר, קוֹם שְׁקֵה-לָהּ, וְדָמָה

אֵלַי הַצִּפּוֹרֶת!

אוֹלָם אַתְּ – הִהַרְגִּשְׁתְּ בַּצִּפּוֹרֶת וְכִי?

הִהַרְגִּשְׁתְּ, כִּי גַם-נִפְשִׁי נִתְּנָה בְּשָׁבִי,

וּמִפְּרָפְרֶת וּתְלוּאָה, וּמִצִּפָּה לִישׁוּעָה

בְּמִחְלָפֶתֶף הַקְּלוּעָה?

בית 2 הַדְּמוּת כְּרוֹב אִם עַב קָלָה בְּרוּם עוֹלָם רִפְרָפָה?

אֵךְ גַּם-הִיא חִישׁ הַפְּלִיגָה לְמַדִּינַת הַיָּם –

וְאַתְּ-הִרְהוּרִי הַטְּהוֹר כְּמוֹהָ נֶרֶם

בְּשִׂאָה עֲמָה לְנִצָּח עַל-כְּתֻפָּה.

וְשׁוֹב זֹהָר רָקִיעַ, וְשׁוֹב תְּכֵלֶת בְּלִי-סוּף,

אֶת הוֹלָכֶת בְּרֹאשׁ וְאֲנִי כְרוּךְ אַחֲרֶיךָ,

וּבְקִמּוֹתָיו הַמְּלֹאוֹת הַשְּׁתַרְע הַנוֹף,

וְהַכֹּל בְּהִיר בּוֹ כְּמוֹ בְּעִינֶיךָ.

בית 5 וּבְעִינֶיךָ שׁוֹב אֲצִיץ וְאֶבְקֶשׁ שָׁם תְּשׁוּבָה –

וּכְבִּתְחִלָּה הֵן צְנוּעוֹת, שְׁתֵּי יוֹנֵי הַחֵן;

מֵה-לִי צְנִיעוֹת עֵינֶיךָ – וּמִחֲלָפֶתֶף מְשׁוּבָה,

הִיא אוֹמֶרֶת לִי: הֵן!

מִהְרִי, מִהְרִי, אַחוּתִי, נְבוּאָה הִיִּעְרָה,

תַּחַת חֶפֶת אֲשֶׁרִיו לָךְ כָּל-נִפְשִׁי אֶפִיקָה,

וְאַתְּ כָּל-אַהֲבָתִי הַתְּלוּיָה בְּשַׁעֲרָה

נִמְתָּ שְׁנִינוּ בְּנִשְׁקָה.

בית 3 רָגַע אֶחָד לִי נִדְמָה: בִּיעַר הָלוֹ,

הַמֶּאֱפִיל וּמִשִּׁיב צָנָתוֹ עָלֵינוּ,

גָּנוּז מִטְמוֹן מִסְתָּרִים, הַמְּשֻׁמָּר מֵאֹז

וּמִעוֹלָם לְשִׁבְנוּ –

פְּתָאם רְחֻפָּה הַקָּמָה – וּמִפָּה אֱלִי-פָה

עֶבֶר רֶטֶט קֶרְנִים עַל-פְּנֵי הָאוֹקֵינוֹס.

השאלות בבית הרביעי והציפייה לתשובה בבית החמישי מעידות על היחסים בין הדובר לבין

הנמענת.

הסבר והדגם קביעה זו.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

עם דמדומי החמה אל-החלון בא-גשי ועלי התרפקי, לפתי היטב צנארי, שימי ראשך על-ראשי – וכה עמי תדפקי.	הם האיים הרחוקים, העולמות הנבזים זו בחלומות ראיון; שעשוננו לגרים תחת כל-השמים, וחיינו – לגיהנם.
ומחשקים ודבקים, אל-הזהר הבורא דומם נשא עינינו; ושלחנו לחפשי על-פני ימי האורה כל-הרהורי לבנו.	המה איי-הזהב זו צמאנו אליהם כאל ארץ מולדת; שכל-כוכבי הליל רמזו לנו עליהם באור קרן רועדת.
והתנשאו למרום ביעף שוקק פיונים, ובמרחק יפליגו, יאבדו; ועל-פני רכסי ארגמן, אי-זהר אדמונים, ביעף דומם ירדו.	ועליהם נשאנו בלי-רע ועמית בשני פרחים בציה; בשני אבדים המבקשים אבדה עולמית על-פני ארץ נכריה.

בשיר זה מתואר מסע מבטיח ומלא תקווה המסתיים באכזבה.

הסבר והדגם קביעה זו.

שירת המאה ה־20

שירת אורי צבי גרינברג

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁיר נֶס הַשִּׁיר / אורי צבי גרינברג

כָּל שִׁיר אֲמַתִּי – הוּא נֶס:
הוּא פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשָׁלַת הַוִּילוֹן:
מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאֲבוּד:
מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנֶּפֶשׁ הַבָּאָר וְהַקִּילּוֹן:
לְשֵׁם עֲפוֹת צִפְרִים בְּעִינֵים סְגוּרוֹת:
כָּנָף לְמִטָּה וְכָנָף לְרוֹם –

הַיִּלְדוּת הִיא מַעְבָּר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלָב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
בְּשִׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעְלָה מִן חֲלוֹם.

אֲנִי מִמֶּשֶׁשׁ אֶת הַעֲנָפִים וְגִזְעֵי הָעֵצִים הַחֲמִים
אֶת הָרְגָלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
וְאֶת גּוּפּוֹ,
וְאַחֲרֵי צִפּוֹר מִדְּדֵה־שֵׁם גַּם אֲנִי מִדְּדָה.

הָאֵם אֵינָנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה
אֶךְ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָּה וְתַמַּת הַנֶּעְרָה.
וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב
שֶׁנִּסְעָה לְסַחֵר מְגִדִּים
צִמּוּקִים וְשִׁקְדִים וּוְרָדִים
הוֹמָה בְּלֵב כְּכִנֹּרֶת־נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.
אֲנִי אוֹהֵב הַמֵּאֲכָלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
וְכוֹאֵב כְּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כְּאֵב.

כיצד באות לידי ביטוי בשיר כולו "פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשָׁלַת הַוִּילוֹן" (בית ראשון)? הסבר והדגם
את דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

שיר אָמִי וְהַנַּחֵל / אורי צבי גרינברג

וְאוֹלִי אֶל הַנַּחֵל הֵהוּא מִימֵי הַנְּעוּרוֹת
הַשּׁוֹטֵף פִּי סָדְנָו שֶׁל הָעֵץ הַפְּרוֹת
הַמְּלַחֵחַ אֶת גְּדֵרוֹת הַזְּרָדִים הַחוּמִּים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תְּבוּא הַנְּעִירָה
אֲדַמַּת הַשָּׁעַר, הִיא אָמִי.. דְּמָדוּמִים.
וְתַפְשֵׁט בְּגִדֶיהָ וּבְכַתְנֶת מְשִׁיָּה
תֵּרֵד שָׁם בְּנַחֵל, אֶרְאֶנָּה שׁוֹחָה:
אֱלֹהִית הִיא בְּמִים נְאוּהָ בְּכַחַּה!
דּוּמִיָּה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מְסָבִיב.
וְאֵי עוֹד אֵינֶנִּי בִּיקוּם וְאֵבִי
עוֹדוֹ עֲלָם בְּנוֹף בֵּית אִמּוֹ וְאִבּוֹ.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנַּחֵל.. אָמִי:
הַנְּעִירָה הַבְּרָה אֲדַמַּת הַשָּׁעַר
בְּלִבְנֶת הַבְּתוּלִים בְּכַתְנֶת מְשִׁיָּה
וְאֵין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמְּבֹגֵר
הַעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אִמּוֹ בְּעוֹלָם
וְנַעֲרָה הִיא בְּטָרֶם-עֵת-אֵם, בְּאִשְׁיָה
נוֹגֶה רֹאשָׁה בְּעֶרֶב יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הַזְּרָדִים הַחוּמִּים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוּסָפָה עַל מִתְקֶם מִתִּיקוֹת דְּמָדוּמִים..

הֵה הַכְּסִיף זֶה הָרֹאשׁ וְהַשְּׁלֵג זֶה הָרֹאשׁ
עָדִי שֶׁנִּכְפַּשׁ בְּדָמוֹ בְּעֶפֶר
שֶׁנִּשְׁפָּף בִּידֵי גוֹי גְּרָמָנִי בְּאֶכְזֹר.
וְהֵבֵן לֹא שָׁלֵם וְאֶת הַבּוֹר לֹא חָפַר.

הצבעים הם מוטיב מרכזי בשיר זה.

תאר את הופעתו של מוטיב זה לאורך השיר, והסבר את תרומת המוטיב לבניית משמעות השיר.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תפלה אחרונה/ אורי צבי גרינברג

הִרְכִּינֵנוּ, אִם רְצוֹנְךָ בְּךָ, כְּאִשֶּׁר תִּכְלֶה אֵילָנוֹת
בְּכֶבֶד הַבְּרָכָה הַמְתוּקָה מִתְמוֹז עַד תִּשְׁרִי,
כִּי גַם אֲנוּ עֲצִידְךָ עִם יְבוֹל הַיְּגוֹנִים הַכָּבֵד;
אֲדָאֵל נָא תַעֲקֹרְנוּ מִשְׁרֵשׁ זֶה הָאֲדָמָה,
כִּי בְּחִרְנוֹ לִהְיוֹת בָּהּ כְּמוֹ שִׁשְׁתִּילַת אוֹתָנוּ
בְּעִגּוֹל הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת.

אִם גָּזַר הוּא מִפִּיד: בֶּל יִגַּע מִצְחָנוּ בְּגִבְהוֹת
וְלֹא יַעֲפִיל עַל שְׁלָבִים בְּסֵלֶם הַזֶּהָב בְּחִזּוֹן –
תִּנְּנוּ וְנִכְרָה בְּרִית עִם אֲדָמַתְךָ הַחַיָּה
בְּעֵמֶק־הָאָדָם הַיָּפָה,
וּבְלוֹחַ חַיֵּינוּ מִחַה שְׁלוֹשׁ אוֹתִיּוֹת: מָוֶת.

מה הדובר בשיר זה מבקש מן האל? הסבר והדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אליהו הנביא / אורי צבי גרינברג

- בית 1** ..שֶׁשָׁה מְלִיוֹנִים כּוֹסוֹת אֱלִיהוּ בְּדָם תַּחַת יַיִן. **בית 7** הֵם הָיוּ סִבְלָנִים וְרָצוּ לַחֲכוֹת לוֹ, שֶׁשָׁה מְלִיוֹנִים בְּגִיחֵי-חַיִּיךָ, כִּי הֵנָּה בְּמַתִּים. אֲבָל הַגּוֹיִים לֹא נִתְּנוּ לַחֲכוֹת.
- בית 2** לֹא יָבוֹא אֱלִיהוּ לִפְקֹד נְוִיהֶם, **בית 8** הוּא נִשְׁאָר עַל קִבְרָם: הִיְהוּדִי הַיְחִיד שֶׁם יוֹשְׁבִים הַמְרַצְחִים; לְבִלְתִּי מִרְמָה.. כְּאִמְרַת הַגּוֹיִים, וַיָּדוּ לֹא תִגַּע בְּכַפּוֹת הַמִּנְעוּל. כִּי אֵינָנו גּוֹף חַי מִבֶּשֶׁר וּמָדָם.
- בית 3** לֹא יָבוֹא אֱלִיהוּ לְטַעַם מִכּוֹסוֹת **בית 9** שֶׁם יֵשֵׁב לוֹ בְּדָד, שֶׁם יֵשֵׁב לוֹ יָדָם בְּהֵן דָּם תַּחַת יַיִ"ש לְסַעוּדַת הַגּוֹיִים. יוֹמָם וָלַיִל בְּאַבְלוֹ סָחוֹר סָחוֹר, חֲרָף וְקִיץ, גֶּשֶׁם וּכְפֹר.
- בית 4** יֵרֶחַ שֶׁל פֶּסַח וּשְׂדֵה כּוֹכָבִים.. **בית 10** לֹא יִקְצֹף עָלָיו גּוֹי, לֹא יִנְבַּח עָלָיו כָּלֵב, דּוּמְיָה, דּוּמְיָהוּ — כִּי אֵינָנו גּוֹף חַי מִבֶּשֶׁר וּמָדָם.
- בית 5** אֲפֹלוּ בַחֲלוֹם לֹא אֶקְלַע אֱלִיהוּ! **בית 11** הוּא רוֹחֲנוּ בְלִבָּד, הוּא הַדּוֹי לֵלֵא דָמוֹת, צָרִיךְ לַעֲבֹר יָם אֲפֹלוּ בַחֲלוֹם — תַּחֲתָיו גּוֹלְלִים: מְרַחֲקִים-מְרַחֲקִים וְזַעֲמִים חֲנוּקִים:
- בית 6** הוּא נִשְׁאָר עַל קִבְרוֹת־יְהוּדִיר־בְּכֶאֱבָם: **בית 12** כִּי לֹא תִנְחוּמִים הֵם אֲהַבּוּהוּ וְהוּא אֲהָבָם. כִּי לֹא שְׁלוּמִים — —

הסבר והדגם כיצד אָבָל ואובדן באים לידי ביטוי בשיר זה.

זהויות

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקנים בירק אחר.
מזן הצפרים המחליבות חלב מתוק מכל מתוק,
מערש זמירי אלף לילה ועוד לילה.

אמי אמי

שהרחיקה רעות
באצבעות צרדות
בהלקאות חזה
ובשם כל האמהות.

אבי אבי

אשר עסק בעולמות
אשר קדש שבתות בעראק נקי
אשר היה בקי מאין כמוהו
בהלכות בית כנסת.

אני אני

שהרחקתי עצמי
הרחק אל תוף לבי
שכשהכל היו ישנים
הייתי משגן
הרחק אל תוף לבי
מסות קטנות של בך
ביהודית
מרוקאית.

הסבר את הקשר בין כותרת השיר ובין ארבעת בתי השיר. הדגם את דבריך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כל הדורות שלפני / יהודה עמיחי

כל הדורות שלפני תרמו אותי
קמעה קמעה כדי שאוקם כאן בירושלים
בבית אחת, כמו בית־תפלה או מוסד צדקה.
זה מחייב. שמי הוא שם תורמי.
זה מחייב.

אני מתקרב לגיל מות אבי.
צואתי מטלאת בהרבה טלאים,
אני צריך לשנות את חיי ואת מותי
יום כדי לקים את כל הנבואות
שנבאו אותי. שלא יהיו שקר.
זה מחייב.

עברתי את שנת הארבעים. יש
משרות שבהן לא יקבלו אותי
בשל כך. אלו הייתי באושוויץ,
לא היו שולחים אותי לעבוד,
היו שורפים אותי מיד.
זה מחייב.

צירוף המילים "זה מחייב" מסיים כל אחד מבתי השיר.

הסבר מה מחייב את המשורר, ומה היא המשמעות של מחויבות זו. הדגם את דבריך.

מה זאת אהבה?

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

חול אפסי / דליה רביקוביץ

גם אז הלכנו שוב לשפת הים,
ואני אמרתי שוב שמה יהיה,
והוא אמר שעכשו מקדם לדבר
ונה מצער מאד אבל נתן לשנוי.
ואני אמרתי שוב שכל כף הרבה פעמים,
וכל כף הרבה פעמים
הוא אומר לי או מנסה
לעבר לענין אחר.

לשוב חבקנו זה את זה כשעה,
וגם חפשינו נוף יותר מצודד,
ורק בשעה מאחרת נערנו את הבגדים,
ואני רמזתי שוב שאולי כדאי לחשב,
ואני אמרתי שוב שזה כמו חול מתפורר,
ומה שהוא ענה אינני זוכרת עוד.
ושם באמת
על יד הים
הכל התפורר לי כמו חול.

הסבר את ההבדל בין ההתנהגות של האישה ובין ההתנהגות של הגבר בשיר. הדגם את דבריך.
בתשובתך כתוב גם על שתיים מדרכי העיצוב המדגישות הבדל זה.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּשֶׁצִּלְצַלְתָּ רֶעֶד קוֹלְךָ / נתן זך

כְּשֶׁצִּלְצַלְתָּ רֶעֶד קוֹלְךָ
וְאָנִי יָדַעְתִּי שְׁאֲנִי אֶבֶל בְּגִלְלֶךָ

וְלֹא הָיָה לִי צָרְךָ לְשִׁמְעַתְּ אֶת דְּבָרְךָ
כִּי כְּשֶׁצִּלְצַלְתָּ רֶעֶד קוֹלְךָ

וְאָנִי יָדַעְתִּי שְׁאֲנִי אֶבֶל בְּגִלְלִי
וְלֹא הָיָה לְךָ צָרְךָ לְשִׁמְעַתְּ קוֹלִי

כִּי כְּשֶׁצִּלְצַלְתָּ רֶעֶד קוֹלְךָ
וְאָנִי יָדַעְתִּי שְׁאֲתָ כֶּכֶר אֵינְךָ.

תאר את חוויית הפְּרָדָה בשיר, והסבר כיצד שתיים מדרכי העיצוב מסייעות לבטא חוויה זו.

לחיות בארץ-ישראל

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֲנִי בְּסֹף הַכֹּל / אריה סיון

אֲנִי בְּסֹף הַכֹּל כְּמוֹ פֶּרֶחַ בְּחֻמָּה.
אֲבוֹתִי עָלוּ כְּרוֹחַ סַעְרָה עַל הַחֹלּוֹת,
שְׁתָּלוּ, נִכְשׁוּ, נָטְעוּ, עָדְרוּ
וְאֲנִי בְּשִׁמְשׁ, מְשֻׁהוּ יָפָה.
אֲחִים שְׁלִי, רְצִינִיִּים כְּנִצּוֹלֵי שׁוֹאָה,
עָשׂוּ לְבִתְיָהֶם

וְאֲנִי אַחֲרֵי תַעֲנוּגִים קִטְנִים
בְּשָׂדוֹת פְּרָגִים וְאַפּוֹנִים.
וּבְכָל-זֹאת גַּם לִי חֶלֶק
יֵשׁ בְּאֲדָמָה הַזֹּאת, וְלֹא בְּזִכּוֹת אֲבוֹת:
עֵינִי, שְׁשֻׁלְשֶׁת אֲלָפִים (אוֹלֵי יוֹתֵר) שָׁנִים
עֲצָבוֹ אֶת צוּרְתָן,
מוֹשְׁכוֹת אֶת אֲבָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

פְּרֹשׁ את כותרת השיר, והסבר את הקשר שלה לשיר כולו.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

גם הנוטשים / משה דור

גם הנוטשים, אם העברית היתה צעקת
חיהם הראשונה, נושאים בסתר בשרם הפנימי
ירקון קטן, שתים שלש אבני ירושלים או
מלוא הטוריה רגבי עמק
כבדים, מתפוררים.

וכן, בליל האורות, בין ספורי ההצלחה
בשפת לא-אמם, שמבטאם עדין מסגיר
מים וחרים אחרים, פתאם עומד לבם
מדפק בממד זמן שונה. אכן,
אלו צלם מי, באמונת ימים עברו, את
אישווי עיניהם הקפואות היה התצלום מגלה
את הרוצח בדמות ירקון קטן, שתים שלש אבני
ירושלים או מלוא הטוריה רגבי עמק
כבדים, מתפוררים.

כיצד המשורר מאפיין את חיי הנוטשים ואת דמותם? הסבר והדגם את דבריך.

שירים בעקבות השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתוּב בְּעֶפְרוֹן בְּקֶרֶן הַחַתָּנוֹם / דן פגיס

כָּאֵן בְּמִשְׁלֹחַ הַזֶּה
אֲנִי חוּה
עִם הַכָּל בְּנֵי
אִם תִּרְאוּ אֶת בְּנֵי הַגָּדוֹל
מִזֶּן בֶּן אָדָם
תִּגִּידוּ לוֹ שְׁאֲנִי

הסבר את הקשר בין כותרת השיר ובין השיר כולו.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתֻנַּת אִישׁ הַמַּחְנוֹת / אבנר טריינין

וְלֹא קָנְאוּ בּוֹ הָאֲחִים
עַל כְּתֻנַּת הַפָּסִים,
שָׁבָה הֶלְבִּישׁוּ גַם אוֹתָם
כְּשֶׁהוֹרְדוּ מִן הַפָּסִים.

וְלֹא חָלַם וְלֹא פָתַר
וּמִן הָאֲלֵמָה לֹא קָם,
וְלֹא נִגְרַע שְׁעִיר־עִזִּים
בְּהִטְבֵּלָה בָּדָם.

וְאֲבִיהֶם לֹא הִכִּירָהּ,
כִּי רַבּוֹ בְּנֵי־זִקְנוֹיו,
וְרַק מִלְּמַל חִיָּה רָעָה
וְלִרְאוֹתָם לֹא שָׁב.

על פי השיר, תאר את הניגוד בין הסיפור המקראי על יוסף ואחיו ובין מה שהתרחש בשואה.

הסבר את התרומה של ניגוד זה להבנת משמעות השיר.

פרק שני – סיפור קצר

ענה על שתיים מן השאלות 19-22 (לכל שאלה – 12 נקודות; סך הכול – 24 נקודות).

שים לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

שים לב: על שאלות 19-20 אין לענות על פי הסיפור "הסיף" מאת שמואל יוסף עגנון ועל פי הסיפור "רעידת אדמה בצ'ילה" מאת היינריך פון קלייסט.

19. תאר את הסיום של סיפור קצר שלמדת.

האם הסיום שתיארת הוא אופטימי או פסימי או שילוב בין שניהם?
הסבר והדגם את דבריך.

20. תאר את הקשר בין הדמות המרכזית בסיפור קצר שלמדת ובין דמות נוספת בסיפור, והסבר שתיים מדרכי העיצוב (למשל מוטיבים, סמלים, אנלוגיות) המסייעות לאפיין קשר זה.

הסיף / שמואל יוסף עגנון

21. לקראת סיום הסיפור המספר קובר את הסיף בגן.

מדוע הוא קובר את הסיף? תאר את תוצאות המעשה, והסבר את התרומה של הקבורה להבנת משמעות הסיפור.

רעידת אדמה בצ'ילה / היינריך פון קלייסט

22. הסבר והדגם כיצד באים לידי ביטוי בסיפור זה גילויים של רוע ואכזריות מצד אחד וגילויים של הקרבה ואצילות נפש מצד אחר.

מהי התרומה של גילויים אלה לבניית משמעות הנובלה? נמק והדגם את דבריך.

פרק שלישי – דרמה

ענה על אחת מן השאלות 23-26 (26 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

23. מתח וחשש מפני הצפוי להתרחש בונים את חוויית הצפייה או הקריאה בטרגדיות רבות. הסבר והדגם קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדת, ותאר כיצד המתח נעלם בסיום הטרגדיה.

24. מאבק פנימי או חיצוני של הגיבור הטרגי מניע את העלילה בטרגדיות רבות. תאר את המאבק (או המאבקים) של דמות טרגית במחזה שלמדת, הסבר את הסיבות למאבק שלה, והצג את תוצאותיו.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

25. רגשות חזקים כמו אהבה, שנאה, קנאה ונקמה עומדים במרכז העלילה של מחזות רבים. מהו הרגש (או הרגשות) שבמרכז המחזה המודרני שלמדת? הסבר והדגם את דבריך על פי שתי סצנות מן המחזה.

26. במחזות מודרניים רבים האדם מרגיש בדידות למרות השתייכותו למערכת משפחתית או חברתית.

א. הסבר את הסיבות לתחושת הבדידות של דמות מרכזית במחזה שלמדת, ותאר כיצד היא מתמודדת עם הבדידות. (14 נקודות)

ב. מה אפשר ללמוד מתחושת הבדידות של הדמות על הערכים המאפיינים את החברה הסובבת אותה? הסבר והדגם את דבריך. (12 נקודות)

פרק רביעי – רומאן וספרי קריאה

ענה על אחת מן השאלות 27-29 (26 נקודות).

27. תאר שניים מן האירועים המרכזיים ברומאן או בספר קריאה שלמדת, והסבר כיצד נושא מרכזי ביצירה בא לידי ביטוי באירועים אלה. הדגם את דבריך.

28. הסבר כיצד המשפחה או היעדר משפחה משפיעים על ההתנהגות ועל הגורל של דמות מרכזית ברומאן או בספר קריאה שלמדת. הדגם את דבריך.

אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

29. הסבר והדגם מה הם הערכים הבאים לידי ביטוי ברומאן באמצעות נקודת המבט של סקאוט. בסס את דבריך על שניים מן האירועים המתרחשים בו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך